

Ocjena važnosti pojedinih oblika društvene infrastrukture ruralnog područja Hrvatske

Hadelan, Lari; Ćuskić, Erwin; Jež Rogelj, Mateja; Mikuš, Ornella; Zrakić Sušac, Magdalena

Source / Izvornik: **Zbornik radova 57. hrvatskog i 17. međunarodnog simpozija agronoma, 2022, 136 - 140**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:204:885552>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Agriculture University of Zagreb](#)

Ocjena važnosti pojedinih oblika društvene infrastrukture ruralnog područja Hrvatske

Lari Hadelan, Erwin Ćuskić, Mateja Jež Rogelj, Ornella Mikuš, Magdalena Zrakić Sušac

Agronomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Svetošimunska cesta 25, Zagreb, Hrvatska (lhadelan@agr.hr)

Sažetak

Cilj rada je, korištenjem anketnog istraživanja, ocijeniti pojedine oblike društvene infrastrukture (DI) ruralnog prostora Hrvatske te utvrditi podudarnost ocjena ispitanika s alokacijom sredstva iz Podmjere 7.4. Programa ruralnog razvoja. Ispitanici su važnijom ocijenili društvenu infrastrukturu zdravstvene (ocjena 4,64) i obrazovne namjene (4,65) u odnosu na infrastrukturu sa sportskom (3,68), kulturnom (3,35) i vjerskom namjenom (3,29). U alokaciji potpora iz trećeg natječaja Podmjere 7.4. prevladavaju sredstva za izgradnju i opremanju društvenih domova, sportskih i kulturnih centara pa se ovakva alokacija ne podudara s ocjenama ispitanika.

Ključne riječi: društvena infrastruktura, ruralni razvoj, podmjera 7.4., anketa

Uvod

Infrastruktura je kapitalno intenzivno ulaganje u materijalne resurse i usluge bitne za omogućavanje, odvijanje ili poboljšanje gospodarskih i društvenih uvjeta nekog prostora (Fulmer, 2009.). Infrastruktura se može podijeliti u dvije skupine na: (a) gospodarsku i (b) društvenu ili socijalnu infrastrukturu. Bottini i sur. (2012.) definiraju gospodarsku infrastrukturu kao ulaganje u gospodarske djelatnosti kao što su transport, komunikacije, elektroenergetski i vodni sustav koji poboljšavaju graničnu korisnost drugih oblika fizičkog kapitala, dok je društvena infrastruktura ulaganje koje poboljšava graničnu produktivnost ljudskog kapitala.

Društvena infrastruktura predstavlja različite objekte, sadržaje i usluge iz područja zdravstva, obrazovanja, kulture i drugih društvenih djelatnosti namijenjenih zadovoljavanju društvenih potreba stanovništva. Društvena infrastruktura tako, u materijalnom smislu, uključuje škole, knjižnice, sportska igrališta, crkve, poštanske urede, vrtiće, društvene domove, kulturne i slične objekte. U slučaju ruralne društvene infrastrukture ovi su sadržaji locirani na ruralnom području i njihova prisutnost doprinosi ukupnoj atraktivnosti sela kao mjesta rada i života.

Ciljevi rada su ocijeniti važnost pojedinih oblika društvene infrastrukture na ruralnim područjima Hrvatske i utvrditi u kojoj se mjeri te ocjene podudaraju s alokacijom sredstava iz Programa ruralnog razvoja (Podmjera 7.4.) namijenjenih jačanju društvene ruralne infrastrukture. Pretpostavke istraživanja su:

- gospodarska i društvena infrastruktura podjednako su važne za razvoj ruralnih područja (H1),
- raspoloživost društvene infrastrukture važan je preduvjet odluke o ostanku stanovništva u ruralnom području (H2),
- među društvenom infrastrukturom važnija je ona sa zdravstvenom i obrazovnom namjenom dok je manje važna društvena ruralna infrastruktura s kulturnom i sportskom namjenom (H3),

- škole i dječji vrtići važniji su ispitanicima mlađih dobnih skupina dok su vjerski objekti važniji ispitanicima starije dobne skupine (H4).

Materijal i metode

U radu je dan pregled dosadašnjih istraživanja društvene infrastrukture kao uvod u anketno istraživanje kojim su prikupljeni primarni podaci za potrebe izrade rada. Anketno istraživanje provedeno je online u razdoblju od 1. lipnja do 5. kolovoza 2021. godine na uzorku od 98 ispitanika, stanovnika ruralnih područja Hrvatske. Uzorak ispitanika bio je prigodan i odabran je većim dijelom temeljem osobnih poznanstava autora rada. Pri uzorkovanju nastojalo se u što većoj mjeri obuhvatiti stanovništvo ruralnih područja. Tehnikom „grude snijega“ inicijalni ispitanici prosljeđivali su anketu do ostalih sudionika istraživanja. Sekundarni podaci, o rezultatima dosad održanih natječaja za podmjera 7.4. preuzeti su iz javnih podataka Ministarstva poljoprivrede.

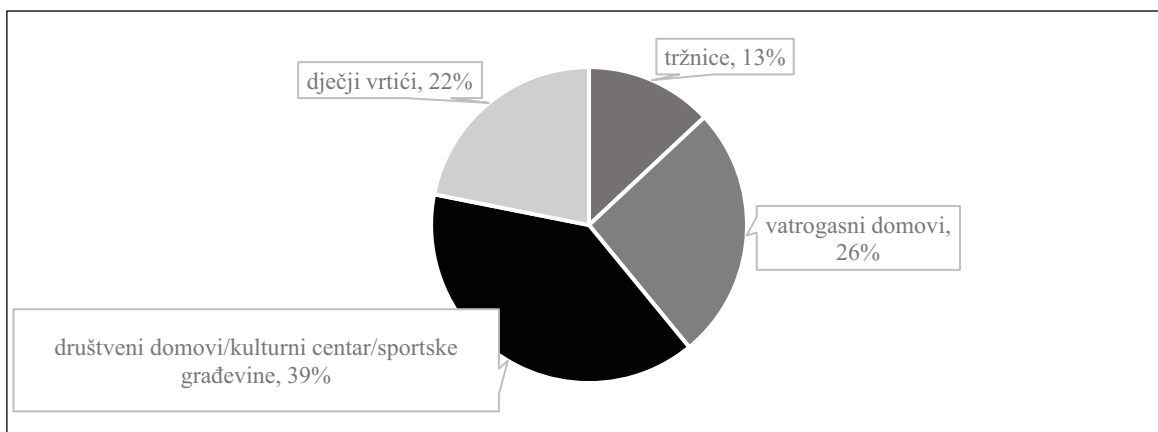
Rezultati i rasprava

Uloga društvene infrastrukture je osigurati društveni razvoj i ostvarenje ukupnog društvenog blagostanja nekog prostora (Stawicki i Vazoniène, 2019.). Društvena infrastruktura osigurava razvoj lokalnih jedinica, zadovoljenje osnovnih društvenih potreba i interesa stanovništva te stvaranje uvjeta za njegov opstanak i reprodukciju (Frolova i sur., 2016.). U tom smislu društvena infrastruktura ruralnog prostora važan je element njegovog ukupnog razvoja i relevantan čimbenik zadovoljstva ruralnog stanovništva s utjecajem na demografske pokazatelje. Društvena i gospodarska infrastruktura najčešće su pozitivno korelirane pa se tako uz dobre makroekonomske i sociodemografske pokazatelje nekog područja (BDP, zaposlenost, prirodno kretanje stanovništva) pojavljuje i zadovoljavajuća kvaliteta obrazovnih, zdravstvenih, kulturnih i ostalih društvenih usluga (Vinogradova i sur., 2015.). Neovisno o kojim se dijelovima svijeta radi, ruralni prostori često raspoloživošću društvene infrastrukture zaostaju za urbanim dijelovima zemalja (Satish, 2007.). U istraživanju autora Frolova i sur. (2016.) predstavnici lokalnih jedinica vlasti iz ruralnih područja Rusije iskazali su dvostruko veće nezadovoljstvo stanjem društvene infrastrukture od svojih kolega iz urbanih dijelova zemlje. Vazoniène i Pakeltienė (2017.) temeljem objavljenih istraživanja i statističkih podataka zaključuju da količina i kvaliteta društvene infrastrukture i usluga koje se nude u ruralnim područjima Litve ne odgovaraju zahtjevima koje postavlja većina seoskog stanovništva. Zaostajanje infrastrukturne opskrbljenosti u ruralnim dijelovima Kanade uočava institucija koja predstavlja poljoprivrednike ove zemlje - Canadian Federation of Agriculture. Na njihovim mrežnim stranicama navodi se da mnoga područja u ruralnim dijelovima Kanade pate od nedostataka infrastrukture, bilo da se radi o digitalnoj povezanosti, prometnoj infrastrukturi ili pristupu socijalnim uslugama.

Trenutna ulaganja u socijalnu infrastrukturu na razini Europske unije procijenjena su na oko 170 milijardi eura godišnje (Fransen i sur., 2018.). Autori zaključuju da je to nedovoljno u odnosu na aktualne potrebe europskog stanovništva.

Zbog važnosti društvene infrastrukture javnim se financijskim izvorima u čitavoj EU potiče njezin razvoj pri čemu se prednost daje ruralnim područjima u kojima je ona naročito deficitarna. U Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske (2014-2020) predviđena je podmjera 7.4. kojom je predviđeno financiranje pokretanja, poboljšanja te proširenja brojnih društvenih usluga za zadovoljavanje društvenih potreba ruralnog stanovništva. Sukladno Pravilniku o provedbi mjere 7 „temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima“ (NN 48/2018) prihvatljivi troškovi u korištenju podmjere 7.4. su gradnja i/ili opremanje objekata 18 različitih oblika društvene infrastrukture, od vatrogasnih domova, društvenih domova, dječjih vrtića, rekreacijskih zona do biciklističkih staza, groblja i tržnica. Iz navedenog je razvidno da su osim društvene infrastrukture ovom podmjerom uključeni i neki oblici

gospodarske infrastrukture. S druge strane, neprihvatljivo je financiranje škola i zdravstvenih ustanova koje se financiraju iz drugih javnih izvora. Naime, Republika Hrvatska nije u prvoj financijskoj omotnici (2014.-2020.) uspjela ispregovarati financiranje izgradnja škola iz europskih fondova, ali se to očekuje u drugoj europskoj omotnici (2021.-2027.). Do izrade ovog rada objavljena su dva nacionalna natječaja za podmjera 7.4. te je ukupno zaprimljeno 1.078 prijava s ukupnim traženim iznosom potpore od 611.877.161 eura. Do kraja 2019. godine odobrene su 343 prijave s ukupnim iznosom potpore od 234.245.611 eura (Ministarstvo poljoprivrede, 2020.). Krajem 2021. završile su prijave na treći natječaj na kojem je, prema uvjetima natječaja, predviđena alokacija sredstava prikazana na Grafikonu 1.

Grafikon 1. Predviđena alokacija sredstava iz trećeg natječaja Podmjera 7.4.

U anketnom istraživanju sudjelovalo je 98 ispitanika, stanovnika ruralnog područja trinaest hrvatskih županija. Regionalna raspodjela ispitanika je neujednačena pa je tako gotovo polovica svih ispitanika iz ruralnih područja triju županija (Koprivničko-križevačka, Zagrebačka i Grad Zagreb) što je posljedica prigodnog uzorkovanja. Pojedinačno najviše ispitanika (22 %) je iz naselja s manje od 1.000 stanovnika. Među ispitanicima prevladavaju žene (67 %) i mlađe dobne skupine pa je njih 68 % u dobi do 40 godina. Najveći je udio ispitanika (46 %) sa završenim srednjoškolskim obrazovanjem i dolaze iz domaćinstva s ukupnim mjesečnim primanjima između 8 i 12 tisuće kuna.

Prvo pitanje odnosilo se na usporedbu važnosti gospodarske i društvene infrastrukture. Prema očekivanju i postavljenoj prvoj hipotezi rada, gospodarska i društvena infrastruktura ocijenjene su podjednako važne za kvalitetu života ruralnog područja

Tablica 1. Koja vrsta infrastrukture je važnija za kvalitetu života u ruralnom području

Vrsta infrastrukture	Udio odgovora (%)
Gospodarska	7,1
Društvena	9,2
Podjednako su važne	83,7

U sljedećoj tablici prikazani su odgovori ispitanika na pitanje u kojoj mjeri njihova odluka o ostanku na selu ovisi o dostupnosti društvene infrastrukture. Tek 18 % ispitanika navelo je da takva odluka ne ovisi ili slabo ovisi o dostupnoj društvenoj infrastrukturi.

Tablica 2. U kojoj mjeri vaša odluka o ostanku na selu ovisi o postojanju kvalitetne ruralne društvene infrastrukture

Jako ovisi	48,6 %
Umjereno ovisi	33,4 %
Slabo ovisi	9,7 %
Ne ovisi	8,3 %

Nadalje, ispitanici su ocjenama 1 - nevažno do 5 - izuzetno važno ocijenili doprinos pojedinih oblika društvene infrastrukture kvaliteti života na selu. Pri tome su najčešćim oblicima društvene infrastrukture pridodani i oni koji su prihvatljivi za financiranje iz pomjere 7.4. Najveću važnost dali su školama i liječničkim ambulantom uz najmanje odstupanje odgovora. Visoka ocjena važnosti pridodana je i dječjim igralištima, ali uz veću varijabilnost odgovora iskazanu standardnom devijacijom. Manje važni oblici društvene infrastrukture ruralnog prostora su društveni domovi, sportski, kulturni i vjerski objekti pri čemu je za ove posljednje iskazana nešto veća varijabilnost odgovora.

Tablica 3. Važnost pojedinih vrsta društvene infrastrukture za kvalitetu života na selu

Vrsta infrastrukture	Srednja vrijednost	Standardna devijacija
Škole	4,65	0,73
Liječnička ambulanta	4,64	0,76
Dječji vrtići	4,45	0,92
Dječja igrališta	4,23	1,96
Vatrogasni/Društveni dom	3,69	1,09
Sportsko-rekreativni sadržaji	3,68	0,98
Kulturni centar	3,35	1,08
Vjerski objekti	3,29	1,34
Planinarski dom	2,79	1,17
Prosječna vrijednost	3,88	1,09

Svi prethodni odgovori ispitanika obrađeni su i s obzirom na njihova socioekonomska obilježja (dob, stručna sprema, mjesečna primanja). Među ispitanicima uglavnom ne postoje značajnije razlike odnosno odstupanja u ocjenama važnosti pojedinih oblika društvene infrastrukture. Nešto veće oscilacije odgovora utvrđene su u pogledu:

- doprinosu dostupnosti društvene infrastrukture odluci o ostanku na selu prema mjesečnim primanjima ispitanika. Pri tome ispitanici s manjim mjesečnim primanjima (do 6 tisuće kuna) kao i oni u rasponu od 12-16 tisuće kuna svoj ostanak na selu u manjoj mjeri uvjetuju raspoloživosti društvene infrastrukture u odnosu na ispitanike drugih dohodovnih kategorija.
- ocjeni važnosti vjerskih objekata prema stručnoj spremi ispitanika. Pri tome ispitanici sa završenom osnovnom školom ocjenjuju ovaj oblik društvene infrastrukture prosječnom ocjenom 4,33 dok je ukupna prosječna ocjena 3,29.

Zaključak

Istraživanje je potvrdilo hipotezu istraživanja o podjednakoj važnosti gospodarske i društvene infrastrukture, kao i o utjecaju raspoloživosti društvene infrastrukture na odluku o ostanku na selu. Također, potvrđena je i hipoteza o većoj važnosti infrastrukture zdravstvene (ocjena 4,64) i obrazovne namjene (ocjena 4,65) u odnosu na infrastrukturu s

kulturnom i sportskom namjenom. Škole i dječji vrtići najvažniji su ispitanicima u dobnoj skupini od 16-26 godina dok su vjerski objekti važniji ispitanicima starije dobne skupine (60+). Rezultati istraživanja ne korespondiraju s alokacijom sredstava iz predviđene alokacije potpora iz trećeg natječaja za podmjeru 7.4. kod kojeg je najviše sredstva predviđeno za izgradnju i opremanje društvenih domova, sportskih i kulturnih centara.

Napomena

Ovaj rad proizašao je iz diplomskog rada Erwina Ćuskića obranjenog 29.9.2021. na Agronomskom fakultetu pod mentorstvom izv.prof.dr.sc. Larija Hadelana.

Literatura

- Bottini N., Coelho M., Kao J. (2012). Infrastructure and growth, 1-45. London, UK: London School of Economics.
- Fransen L., Del Bufalo G., Reviglio E. (2018). Boosting investment in social infrastructure in Europe: Report of the high-level task force on investing in social infrastructure in Europe. Publications Office of the European Union. Raspoloživo: <https://data.europa.eu/doi/10.2765/794497>
- Frolova E.V., Vinichenko M.V., Kirillov A.V., Rogach O.V., Kabanova E.E. (2016). Development of social infrastructure in the management practices of local authorities: trends and factors. *International Journal of Environmental and Science Education*. 11 (15): 7421-7430.
- Jeffrey F. (2009). What in the world is infrastructure, 30-32. PEI Infrastructure Investor.
- Ministarstvo poljoprivrede (2019). Godišnje izvješće o provedbi programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske. Raspoloživo: https://ruralnirazvoj.hr/files/Implementation-report_2014HR06RDNP001_2019_0_hr.pdf
- Narodne novine (48/2018): Pravilnik o provedbi mjere 7 „Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima“.
- Satish P. (2007). Rural Infrastructure and Growth: An Overview. *Indian Journal of Agricultural Economics*. 62 (1): 32-51.
- Stawicki M., Vazonienė G. (2019). Assessment of rural social infrastructure services in Lithuania and Poland in the context of green economy. Proceedings of the 9th International scientific conference Rural Development. Kaunas, Litva: Agriculture Academy of Vytautas Magnus University.
- Vazonienė G., Pakeltienė R. (2017). Methods for the assessment of rural social infrastructure needs. *European Countryside*. 9 (3): 526-540.
- Vinogradova M., Kulyamina O., Koroleva V., Larionova A. (2015). The Impact of Migration Processes on the National Security System of Russia. *Mediterranean Journal of Social Sciences*. 5: 161-168.

Assessment of the importance of social infrastructure in rural Croatia

Abstract

The aim of this paper is to assess certain forms of social infrastructure of rural areas of Croatia and to determine the concordance of respondents' assessments with the allocation of funds from Submeasure 7.4. Rural Development Program. Respondents rated the social infrastructure for health (grade 4.64) and educational purposes (4.65) more important than the infrastructure with sports (3.68), cultural (3.35) and religious purposes (3.29). In the allocation of grants from the third tender of Sub-measure 7.4. sports and cultural centers predominate, so this allocation does not coincide with the respondents' assessments.

Key words: social infrastructure, rural development, submeasure 7.4., survey